

A spiral-bound notebook with a light-colored, textured cover and a silver metal spiral binding on the left side. The notebook is open to a page with a faint grid pattern. The text is centered on the page.

Тема 3. Міжнародна економічна діяльність

3.1. Сутність міжнародної економічної діяльності

Міжнародна економічна діяльність – цілісна система господарських зв'язків між національними економіками різних країн, належних до них або утворених ними суб'єктами господарського життя, а також міжнародними організаціями, яка має характерні лише для себе взаємозв'язки, закономірності та реалізує ті специфічні інтереси, які пов'язані з використанням переваг міжнародного співробітництва, поділу

Міжнародну економічну діяльність можна розглядати в контексті:

- *національних інтересів;*
- *регіональному масштабі;*
- *глобальному масштабах.*

3.2. Форми міжнародної економічної діяльності

Класифікація форм МЕД за критеріями:

I. За функціональними критеріями:

- міжнародна торгівля товарами
- міжнародна торгівля послугами
- транскордонний рух капіталів;
- міжнародний кредит
- міжнародні валютно-фінансові відносини;
- міжнародна міграція робочої сили;

- участь у діяльності міжнародних економічних організацій;
- міжнародне співробітництво у виробничих, науково-технічних сферах;
- спільне розв'язання економічними засобами глобальних проблем розвитку;

II. За видами зв'язків

- науково-технічна форма;
- виробнича;
- торговельна форма МЕД;
- валютно-фінансова форма МЕД ;
- міграційна форма МЕД;
- комерційно-дипломатична;

III. За рівнями:

- мікрорівень МЕД;
- макрорівень МЕД;
- міждержавний рівень МЕД;
- наднаціональний рівень МЕД;
- глобальний рівень МЕД ;

IV. За типом відносин:

- безпосередні;
- опосередковані;
- спільні,

V. За комплексністю:

- прості ;
- комплексні

VI. За економічною основою:

- комерційна МЕД ;
- некомерційна МЕД

Відбувається трансформація типових форм МЕД та з'являються нові:

- 1) підрядна співпраця,
- 2) лізинг,
- 3) співробітництво на компенсаційній основі, на умовах розподілу продукції між партнерами,
- 4) переробка давальницької сировини (толінг),
- 5) залучення іноземної робочої сили,
- 6) виробниче кооперування,
- 7) іноземний туризм,
- 8) співробітництво у банківській сфері,
- 9) науково-технічна співпраця,
- торгівля товарами та послугами (банківськими, транспортними, зв'язку, будівельними тощо),
- 10) торгівля ліцензіями,
- 11) співробітництво у вільних економічних зонах,
- 12) створення торговельних асоціацій, торговельних будинків, бірж тощо

3.3. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності

I. На мікрорівні:

- підприємства малого бізнесу,
- галузеві фірми,
- кредитно-фінансові установи (банківські установи, агентства страхування тощо)
- регулятивні мікроекономічні структури (об'єднання підприємців, інформаційні структури, аудиторські, юридичні фірми, організації сприяння бізнесу, у створенні яких могли брати участь державні установи);

II. На макрорівні: держава, транснаціональні корпорації

III. Міждержавний або наддержавний рівень:
угрупованнями держав

Транснаціональні корпорації та їх роль в світовому

ТНК — це: господарстві

- міжнародні фірми, що мають свої господарські підрозділи у двох або більше країнах, управління якими здійснюється з одного або декількох центрів. В основі такого управління - механізм прийняття рішень, який дає змогу здійснювати узгоджену політику і загальну стратегію, розподіляючи ресурси, технології та відповідальність для досягнення результату - отримання прибутку.
- мережа взаємопов'язаних підприємств, які походять з однієї країни і мають складові частини та філії в інших країнах.

ТНК володіють або контролюють комплекси виробництва та/або обслуговування, що знаходяться за межами країни базування. Вони є лідерами у виробництві та реалізації певного товару. На відміну від звичайної корпорації, яка функціонує на світових ринках, ТНК переносить за кордон не товар, а сам процес вкладання капіталу, поєднуючи його із закордонною робочою силою в межах міжнародного виробництва.

Сутність та види ТНК

Багатонаціональні корпорації (МНК) — міжнародні корпорації, що поєднують національні компанії ряду держав на виробничій і науково-технічній основі (англо-голландський концерн ROYAL DUTCH SHELL, що існує з 1907 р. (капітал у пропорції 60:40); швейцарсько-шведська компанія ABB (Asia Brown Boveri) - машинобудування, електронна інженерія; англо-голландська UNILEVER, PHILIPS. Їх головна компанія належить капіталу двох і більше країн, а філії також знаходяться в різних країнах .

Транснаціональні банки – це великі банки, що досягнули такого рівня міжнародної концентрації та централізації капіталу, який дає змогу їм брати участь в економічному розділі світового ринку позикових капіталів та кредитно-фінансових установ.

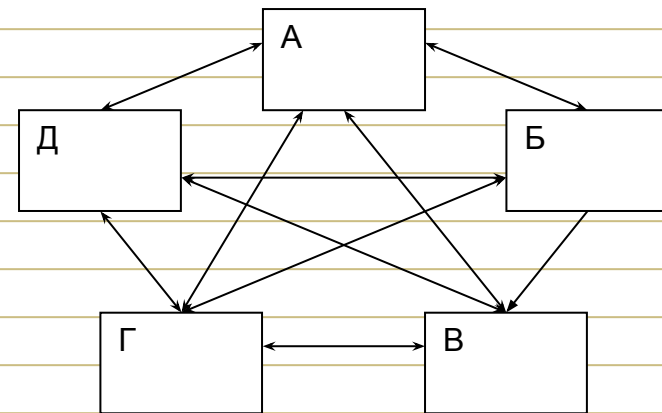
Транснаціональні стратегічні альянси (ТСА) – особлива організаційна форма міжфірмових, міжкорпоративних зв'язків двох або більше компаній, у рамках якої здійснюється довгострокова координація економічної діяльності учасників з метою реалізації масштабних виробничих проектів, максимізації результатів технологічної кооперації, скорочення тривалості інноваційних процесів, зниження вартості та ризикованості виробництва, поліпшення умов доступу до певних ринків.

Транснаціональні альянси – це глобальні форми здійснення партнерства, спільної або пайової діяльності на основі багатосторонніх контрактів (угод) компаній різних країн через здійснення спільної маркетингової, фінансової, інноваційної, інвестиційної та операційної діяльності.

ТНК характеризуються такими основними рисами:

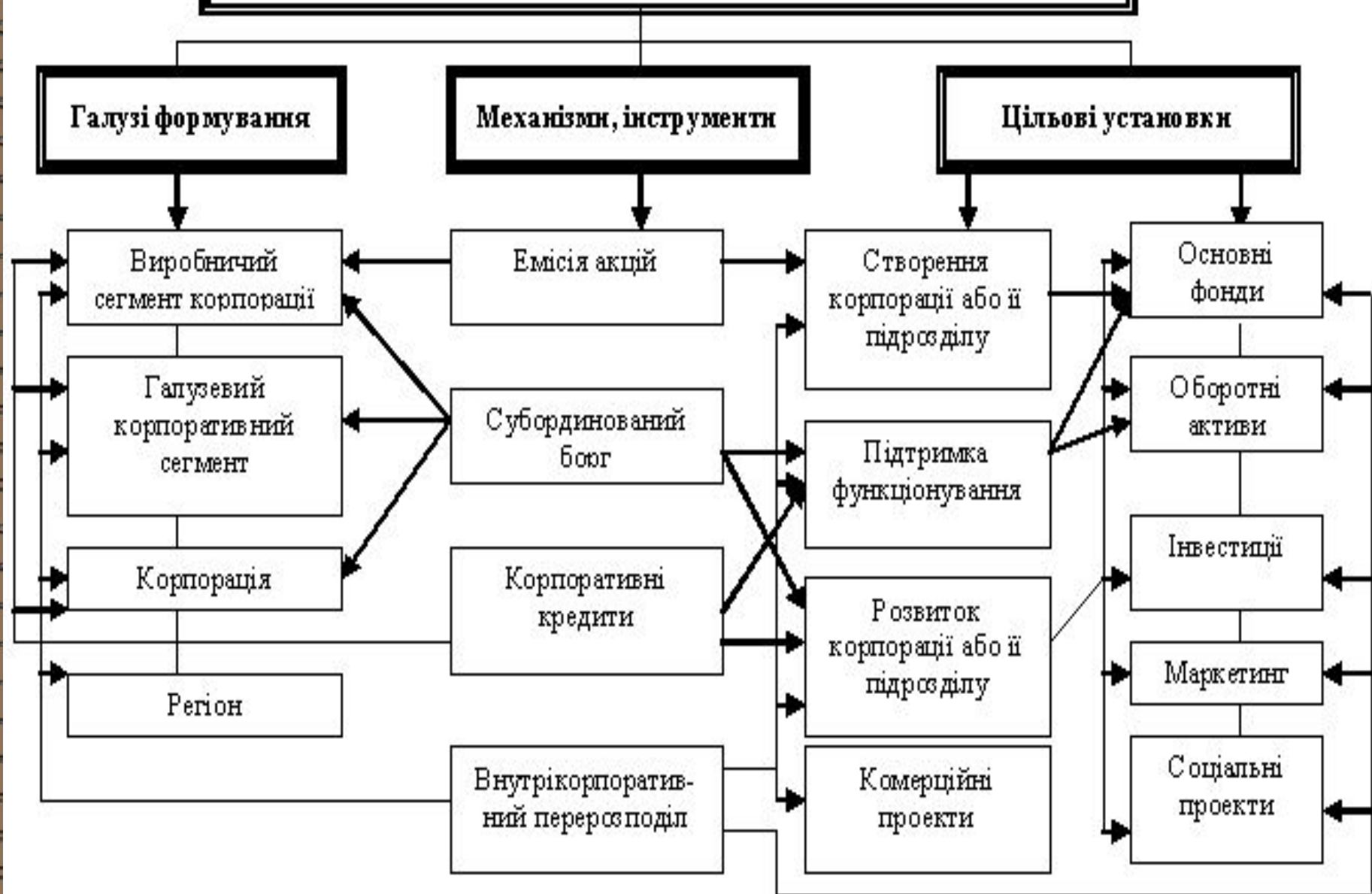
- інтернаціональний характер функціонування і застосування капіталу;
- величезний матеріальний і фінансовий потенціал;
- можливість здійснювати значні витрати на НДДКР;
- це багатоменклатурні фірми, діяльність яких сильно диверсифікована;
- притаманна висока незалежність руху власного капіталу порівняно з процесами, що відбуваються в національних межах;
- наявність закордонних філій — організаційних промислових, комерційних структур, які здійснюють виробництво, продаж і післяпродажне обслуговування;
- єдина корпоративна політика, яка є обов'язковою для виконання закордонними філіями та метою якої є розв'язання спільних завдань розвитку та підприємницької діяльності.

Структура ТНК

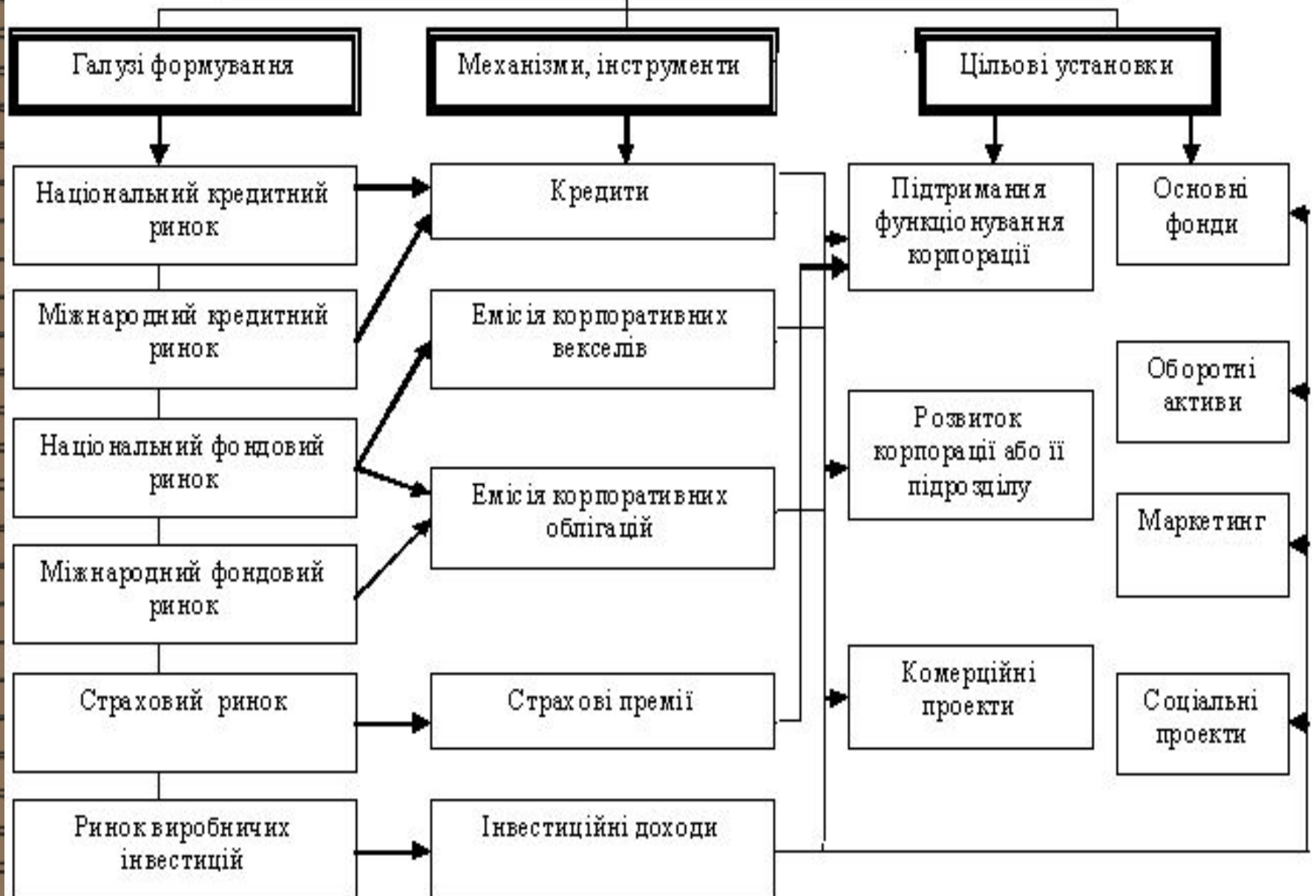

Ієрархічна структура ТНК – об'єднання декількох компаній шляхом взаємної участі кожної компанії в діяльності інших.

Внутрішні фінансові ресурси транснаціональних корпорацій

Зовнішні фінансові ресурси транснаціональної корпорації

ТНК

Позитивні наслідки діяльності ТНК:

- 1) приток капіталу;
- 2) залучення технологій;
- 3) розвиток виробництва;
- 4) забезпечення зайнятості;
- 5) одержати доступ до додаткових джерел засобів виробництва;
- 6) уникнути митних бар'єрів країн застосування капіталу;
- 7) подолати обмеженість внутрішнього ринку країни базування, збільшуючи розміри підприємств і масштаби виробленої продукції до найбільш прибуткового рівня;

ТНК

8) використовувати відмінності в економічному становищі країн використання за рахунок:

8.1) здійснення швидких господарських маневрів із зосередженням виробництва в країнах з дешевою сировиною і низькою оплатою праці;

8.2) одержання більш високого прибутку в країнах з низьким рівнем оподаткування;

8.3) оптимізації виробничих і збутових програм до специфічних умов національних ринків;

8.4) маніпулювання балансами закордонних філій з підпорядкуванням їхньої політики доходів і витрат інтересам центральної штаб-квартири.

ТНК

Негативні наслідки:

- можлива однобічна спеціалізація національного виробництва,
- спеціалізація на добувних галузях промисловості, екологічно шкідливому виробництві;
- вивіз капіталів і прибутків з країни, що приймає.

Узагальнення суто економічних критеріїв ТНК дає можливість виділити параметри їх вимірювання, критерії оцінки, які можна об'єднати у три групи:

Група кількісних характеристик

1. Характеризує діяльності компанії за кордоном	1) кількість іноземних держав, у яких діють ТНК; 2) відсоток грошової маси, що виплачується за кордоном; 3) відсоток іноземних капіталовкладень; 4) число зайнятих за кордоном; 5) відсоток прибутку, який компанія отримує з інших країн; 6) відсоткове співвідношення продукції та отримуваного прибутку в країнах базування і за кордоном; 7) загальний рівень продажу за кордоном.
--	--

	Розраховується як:	
2. Розрахункові коефіцієнти, які дають змогу уточнити висновок про транснаціональний характер компанії	співвідношення:	1) зарубіжного і всього продажу, 2) зарубіжного і всього прибутку, 3) зайнятих за рубежем і всіх зайнятих;
	як дані про	1) збільшення і скорочення майна і внесків за рубежем, 2) збільшення і скорочення прибутку за рубежем;
	як співвідношення вищеназваних даних з аналогічними показниками країни, в якій розміщені ТНК.	

Група кількісно-якісних характеристик

критерії	1) досить великий розмір фірми, що дає змогу використати весь арсенал коштів ефективної міжнародної діяльності; 2) елементи монопольного становища на ринку; 3) інтернаціональна виробнича структура з розвинутим внутріфірмовим поділом праці; 4) значна частка зарубіжних операцій у загальній діяльності, транснаціональний характер операцій; 5) верховенство центру при прийнятті стратегічних рішень і контроль всіх ланок; 6) єдина глобальна стратегія

Група якісних характеристик

- космополітизм інтересів компанії,
- глобальність її операцій, що відображає специфіку міжнародних монополій

З точки зору організаційної структури ТНК функціонують:

вид	характеристика
Одногалузе ві	це, як правило, горизонтально інтегровані корпорації. Вони являють собою підприємства, що випускають велику частину однорідної продукції ("Водафон", "Fast Food")
Багатогалу зеві	можуть існувати у формі вертикально інтегрованих корпорацій і диверсифікованих ТНК. Вертикально інтегровані корпорації утворюються у результаті об'єднання при одному власникові та під єдиним контролем найважливіших сфер виробництва кінцевого продукту. Диверсифіковані ТНК охоплюють національні підприємства з вертикальною і горизонтальною інтеграцією (Nestle)

Характеристики діяльності ТНК

Основні кількісні характеристики:

- 1) річний оборот, що перевищує 1 млрд. доларів (великі - більш 2 млрд.);
- 2) філії не менш ніж у шести країнах (великі - більш ніж у 20);
- 3) величина відсотку продажів її товарів, реалізованих за межами країни-резиденції, не менше 20% (NESTLE - 98%) (великі - більше 35%);
- 4) структура активів (25% за рубежем): ROYAL DUTCH SHELL, FORD MOTORS, GENERAL MOTORS, IBM;
- 5) оперує в рамках системи прийняття рішень, що дозволяють проводити єдину стратегію управління розвитком національних підприємств, що входять у ТНК.

Якісні риси ТНК

- інтернаціональний характер функціонування і застосування капіталу;
- величезний матеріальний і фінансовий потенціал;
- можливість здійснювати значні витрати на НДДКР
- ТНК є багатоміжними фірмами, діяльність яких сильно диверсифікована;
- висока незалежність руху власного капіталу, порівняно з процесами, що відбуваються в національних межах.

Вплив ТНК на країни базування та приймаючі країни

	Приймаюча країна	Країна-донор
Вигоди	<ul style="list-style-type: none"> - Отримання додаткових ресурсів (капітал, технології, управлінський досвід, кваліфікована праця). - Стимулювання розвитку національної економіки, поліпшення обсягу продукту, що виробляється, і прибутку, прискорення економічного зростання і розвитку. - Отримання податків від діяльності ТНК	<ul style="list-style-type: none"> - Іноземні інвестиції ефективніші, ніж аналогічні внутрішні
Недоліки	<ul style="list-style-type: none"> -Представники приймаючої країни не допускаються до участі у проведенні НДДКР. -Посилена експлуатація і встановлення зовнішнього контролю з боку ТНК -ТНК можуть маніпулювати цінами з метою уникнення податків	<p>Державне регулювання іноземних інвестицій: заборона інвестування в окремі галузі, особливі умови інвестування (використання місцевих напівфабрикатів, навчання місцевих кадрів, проведення НДДКР у приймаючій країні, розширення експорту продукції, що виробляється), втрати у торговому балансі, ризик конфіскації активів</p>

3.4. МЕД підприємств

Діяльність підприємств на міжнародному ринку здійснюється в таких формах:

- 1) **експорт та імпорт товарів та послуг;**
- 2) **контрактні, коопераційні угоди:**
  - ліцензування,
  - франчайзинг,
- 3) **господарська діяльність за кордоном:**
  - науково-дослідницькі роботи,
  - банківські операції,
  - страхування,
  - підрядне виробництво,
  - оренда (рентинг, хайринг, довгострокова оренда)
- 4) **портфельне і пряме інвестування за кордоном**